

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს

სკოპინგის დასკვნა N34

30.04.2020

საერთო მონაცემები:

საქმიანობის დასახელება: საჩხერისა და ხარაგაულის მუნიციპალიტეტებში, სოფ. ლიჩიდან თბილისი-სენაკი-ლესელიძე E-60 ცენტრალურ მაგისტრალამდე საავტომობილო გზის რეკონსტრუქცია და მშენებლობა.

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: სსიპ საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი

საქმიანობის განხორციელების ადგილი: საჩხერისა და ხარაგაულის მუნიციპალიტეტები

განცხადების შემოსვლის თარიღი: 05.03.2020

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: შპს „გამა კონსალტინგი“

ძირითადი საპროექტო მონაცემები

სსიპ საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში წარმოდგენილია „საჩხერისა და ხარაგაულის მუნიციპალიტეტებში, სოფ. ლიჩიდან თბილისი-სენაკი-ლესელიძე E-60 ცენტრალურ მაგისტრალამდე საავტომობილო გზის რეკონსტრუქციისა და მშენებლობის პროექტის“ სკოპინგის ანგარიში.

საპროექტო გზა საჩხერის მუნიციპალიტეტში მდებარე სოფ. ლიჩიდან მდ. ძირულას ხეობის გავლით დაუკავშირდება საერთაშორისო მნიშვნელობის თბილისი-სენაკი-ლესელიძე E-60 საავტომობილო გზას. საპროექტო გზის გაყვანა დაგეგმილია არსებულ გრუნტის გზაზე, რომელიც გაივლის ხარაგაულის მუნიციპალიტეტის დასახლებულ პუნქტებს სოფ. ნაბადურს და ციცქიურს, აგრეთვე საჩხერის მუნიციპალიტეტის დასახლებულ პუნქტს სოფ. ლიჩს. საპროექტო გზის საერთო სიგრძე შეადგენს 15,58 კილომეტრს. საპროექტო გზა დაყოფილია სამ მონაკვეთად - პირველი მონაკვეთის სიგრძე შეადგენს 8,18 კილომეტრს, მეორე მონაკვეთის - 5,3 კილომეტრს, ხოლო მესამე მონაკვეთის - 2,1 კილომეტრს.

სარეკონსტრუქციო გზის პირველი მონაკვეთი დაიწყება საჩხერის მუნიციპალიტეტის, სოფ. ლიჩის საჯარო სკოლის ტერიტორიიდან. სკოლამდე მიყვანილია მობეტონებული გზა, რომელიც უკავშირდება გომი-საჩხერე-ჭიათურა-ხესტაფონის შიდასახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საავტომობილო გზას. შემდეგ გზა გადადის ხარაგაულის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე და სრულდება სოფ. ნადაბურთან, მდ. ძირულაზე არსებულ საფეხმავლო ხიდათან.

პირველ მონაკვეთზე არსებული გზა გადის ვიწრო კლდოვან ფერდზე, სიგანით 3-5 მ. აღნიშნულ მონაკვეთზე იგეგმება გზის გაფართოვება. გზის ქვედა მხარეს ვაკისის გასამაგრებლად იგეგმება გაბიონის საყრდენი კედლების მოწყობა საერთო სიგრძით 34 მ და 2-3 მ სიმალით. სავალ ნაწილზე ზედაპირული წყლებისა და მაღალი გამავლობის ტრანსპორტის მოძრაობით გაჩენილია 0,2-0,5 მ სიღრმის ნაკვალები, აგრეთვე ფიქსირდება ორმოები, შესაბამისად გზა გაუვალი ხდება და საჭიროებს რეაბილიტაციას. გზის მთელ

მონაკვეთზე გათვალისწინებულია მოსაყრელი გვერდულების მოწყობა ქვიშა-ხრეშოვანი ნარევით, სიგანით 0,5-1,0 მ. აღნიშნულ მონაკვეთზე პროექტით გათვალისწინებულია ხეზე გადასასვლელად მიწების მოწყობა.

მეორე მონაკვეთი იწყება მდ. ძირულას მარცხენა ნაპირზე, რომლის GPS კოორდინატებია X-370211.41 Y-4665330.25 და მთავრდება X-367443.25 Y-4663355.43 კოორდინატებზე. მეორე მონაკვეთზე გზის მშენებლობის შემდეგ ძლიერი წვიმების შედეგად ფერდობებიდან ჩამოშლილია გამოფიტული მასალა, ამოვსებულია კიუვეტები და გვერდულები. ზედაპირული წყლები გადადის სავალ ნაწილზე და რეცხავს გვერდულებს და ხრამავს გზის ქვედა ფერდობებს. აღნიშნულ მონაკვეთზე წყალდიდობის პერიოდში მდ. ძირულას ეროზიული მოქმედებით ირეცხება გზის ვაკისი, იგეგმება გაბიონის დამცავი კედლის მოწყობა სიგრძით 84 მ.

მესამე მონაკვეთი იწყება სოფ. ციციქურთან, რომლის GPS კოორდინატებია X-367443.25 Y-4663355.43. გზა ჩრდილო-აღმოსავლეთიდან სამხრეთ-დასავლეთის მიმართულებით მიუყვება მდ. ძირულას მარჯვენა ნაპირს გზის ბოლომდე საერთაშორისო მნიშვნელობის თბილისი-სენაკი-ლესელიძის გზის მიერთებამდე, რომლის GPS კოორდინატებია X-366915.32 Y-4662192.01. საპროექტო გზის მესამე მონაკვეთით ხდება მრავალი ხევის გადაკვეთა სადაც წყალგამტარი მიწებია მოწყობილი, მათი უმრავლესობა მწყობრიდან არის გამოსული, ზედაპირული წყლები კი მიედინება გზის სავალ ნაწილზე.

საპროექტო გზის განივი კვეთის საპროექტო ელემენტებია: მიწის ვაკისის სიგანე 6,0-8,0; სავალი ნაწილის სიგანე 4,5 მ, ხოლო გვერდულების სიგანე იქნება 0,5-1,0 მეტრი. პროექტით გათვალისწინებულია ერთი ახალი სახიდე გადასასვლელის მოწყობა და ორი არსებული სახიდე გადასასვლელის რეაბილიტაცია.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, პირველი სარეაბილიტაციო ხიდის მდგომარეობა შეიძლება შეფასდეს, როგორც დამაკმაყოფილებელი, თუმცა საჭიროებს შემდეგი სახის სამუშაოების ჩატარებას: მოაჯირის რეაბილიტაცია, მალის ნაშენის ლითონის კოჭების გაწმენდა ჟანგისგან და შეღებვა, კალაპოტის გასუფთავება მცენარეული საფარისგან და კალაპოტის ფორმირება. მეორე სარეაბილიტაციო ხიდის შეფასებით, ხიდის სავალ ნაწილზე მოშლილია მოაჯირები, კოჭებს არ გააჩნია საყრდენი ნაწილები და პირდაპირ დაყრდნობილია ბურჯზე, ამასთან, გამოვლენილია სხვადასხვა ტიპის დარღვევები.

წარმოდგენილი დოკუმენტის მიხედვით, ახალი სახიდე გადასასვლელის სქემა შემდეგია: 12,0+18,0+12,0. სავალი ნაწილის სიგანე იქნება 6,8 მ, 60 სმ-იანი ტროტუარით ცალ მხარეს. საპროექტო ხიდის მშენებლობა განხორციელდება ეტაპობრივად, ჯერ მოხდება პირველი და მეორე ბურჯის მოწყობა, რისთვისაც საჭირო გახდება მდინარის გადაგდება (დამბების მოწყობა) მარჯვენა მხარეს. ბურჯების მოწყობასთან ერთად მოხდება პირველი 12 მეტრიანი მალის ნაშენის კოჭების მონტაჟი და მისასვლელი გზის მოწყობა. შემდეგ ანალოგიურად განხორციელდება მესამე და მეოთხე ბურჯების მოწყობა მდინარის გადაგდებით მარცხენა მხარეს. ბოლოს მოეწყობა შუა მალის ნაშენი კოჭები, სავალი ნაწილი და სხვა.

წარმოდგენილი დოკუმენტის თანახმად, გზის სარეკონსტრუქციო სამუშაოებისთვის საჭირო სამშენებლო ბანაკების რაოდენობა და მათი განთავსების ადგილმდებარეობა ცნობილი არ არის. ზემოაღნიშნული გათვალისწინებული იქნება გზმ-ის მომზადების ეტაპზე. ტერიტორიების შერჩევისას გათვალისწინებული იქნება გარემოსდაცვითი პირობები, არსებული ინფრასტრუქტურა, სამოდრაო გზები და სხვა.

საპროექტო ტერიტორიის 36544 მ² ფართობი წარმოადგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდს. წარმოდგენილი დოკუმენტის მიხედვით, მოსაჭრელი ხე-მცენარეების რაოდენობა განისაზღვრება შესაბამისი ტაქსაციის დროს და ასახული იქნება გზმ-ის ანგარიშში.

საპროექტო გზის რეკონსტრუქციისას მოსალოდნელია დაახლოებით 93650 მ³ ფუჭი ქანების წარმოქმნა, რომელთა განთავსების ტერიტორიები წარმოდგენილი იქნება გზმ-ის ანგარიშში.

სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, ჩატარებული გეოლოგიური სამუშაოების და ლაბორატორიული კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, საპროექტო გზის ფარგლებში გამოყოფილია 10 საინჟინრო გეოლოგიური ელემენტი (სგე). საპროექტო გზის ტერიტორია ძირითადად აგებულია კლდოვანი ქანებით, მათი გაშიშვლებები თითქმის ყველგან არის წარმოდგენილი, ხოლო დედეების კვეთის ადგილებში გადაფარულია მცირე სიმძლავრის ალუვიურ-პროლუვიური ნალექებით.

დაგეგმილი სამუშაოების განხორციელებისას ადგილი იქნება ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელებას. თუმცა სამუშაოების სპეციფიკიდან გამომდინარე ზემოქმედების ხარისხი არ იქნება მაღალი. ხმაურის და ვიბრაციის გავრცელების ძირითადი წყარო იქნება სარეკონსტრუქციო სამუშაოებში გამოყენებული მძიმე ტექნიკა. ხმაურისა და ვიბრაციის დონე გზის სარეკონსტრუქციო და სახიდე გადასასვლელის მშენებლობის პროცესში უფრო მაღალი იქნება, ვიდრე გზის ექსპლუატაციისას. წარმოდგენილი დოკუმენტის თანახმად, ზემოქმედების შესამცირებლად შემარბილებელი ღონისძიებები განისაზღვრება გზმ-ის მომზადების ეტაპზე და შემუშავებული იქნება ხმაურის შემცირების ღონისძიებები.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად შესწავლილ იქნა საპროექტო ტერიტორია. სკოპინგის ანგარიშში, წარმოდგენილია საპროექტო ტერიტორიის გეოლოგიური, ჰიდროლოგიური და საინჟინრო-გეოლოგიური დახასიათება. ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის, როგორც სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, ისე საჩხერისა და ხარაგაულის მუნიციპალიტეტების მერიის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობების საინფორმაციო დაფებზე განთავსება. სამინისტროში წარმოდგენილ სკოპინგის ანგარიშსა და თანდართულ დოკუმენტაციასთან ერთად, სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე დამატებით ატვირთული იყო პრეზენტაცია, სადაც საზოგადოებას შესაძლებლობა ჰქონდა გაცნობოდა მოკლე ინფორმაციას პროექტთან დაკავშირებით. საქართველოში ახალი კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით ქვეყანაში მოქმედი საგანგებო მდგომარეობიდან გამომდინარე, საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მარტის N181 დადგენილებით დამტკიცებული „საქართველოს ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების აღკვეთის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებების“ მე-5 მუხლის შესაბამისად, აიკრძალა საჯარო სივრცეში ფიზიკურ პირთა თავშეყრა 10 პირზე მეტი რაოდენობით. ხოლო შემდგომ, აღნიშნულ დადგენილებაში განხორციელებული ცვლილების შესაბამისად, აიკრძალა საჯარო სივრცეში ფიზიკურ პირთა თავშეყრა 3 პირზე მეტი რაოდენობით. „საქართველოში ახალი კორონავირუსის გავრცელების აღკვეთის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 მარტის N181 დადგენილებაში ცვლილების შეტანის თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 26 მარტის N196 დადგენილების შესაბამისად, საქართველოს

მუნიციპალური განვითარების ფონდის საჩხერისა და ხარაგაულის მუნიციპალიტეტებში, სოფ. ლიჩიდან თბილისი-სენაკი-ლესელიძე E-60 ცენტრალური მაგისტრალამდე საავტომობილო გზის რეკონსტრუქციისა და მშენებლობის პროექტზე სკოპინგის დასკვნის გაცემისთვის დაწყებული ადმინისტრაციული წარმოება განხორციელდა საჯარო განხილვის ჩატარების გარეშე და ადმინისტრაციულ წარმოებაში საზოგადოების მონაწილეობა და მის მიერ მოსაზრებებისა და შენიშვნების წარდგენის შესაძლებლობა უზრუნველყოფილი იქნა წერილობით. აღსანიშნავია, რომ სკოპინგის განცხადებები ასევე განთავსდა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე. ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე, პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები სამინისტროში არ ყოფილა წარმოდგენილი.

სკოპინგის პროცედურის შედეგად განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზშ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი და გზშ-ს პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებები.

გზშ-ს ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი

1. **გზშ-ს ანგარიში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზშ-ს ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. **გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი** სკოპინგის ანგარიშში მითითებული უნდა იყოს (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზშ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
- 3.1 **გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად გზშ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის კონსულტანტის მიერ.**
4. **გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
  - პროექტის აღწერა;
  - პროექტის საჭიროების დასაბუთება;
  - საპროექტო გზის ძირითადი პარამეტრები;
  - პროექტის ალტერნატიული ვარიანტები: მათ შორის ტერიტორიის ალტერნატივები შესაბამისი დასაბუთებით, არაქმედების ალტერნატივა და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული დასაბუთებული ალტერნატივის დეტალური აღწერა;
  - ფუჭი ქანების სანაყაროებისა და სამშენებლო ბანაკის SHP ფაილები, (ფართობი), ფუჭი ქანების განთავსების ადგილების შესაბამისი საპროექტო დოკუმენტაცია;
  - სამშენებლო ბანაკის გენ-გეგმა;
  - ინფორმაცია შესასრულებელი სამუშაოების ხანგრძლივობის შესახებ;
  - დეტალური ინფორმაცია დროებითი გზების შესახებ, დროებითი გზის პროექტის აღწერა (Shp ფაილებთან ერთად);
  - საპროექტო გზის დაშორება მოსახლეობასთან კონკრეტული მანძილების მითითებით;

- საგზაო კვანძების რაოდენობა, სახიდე გადასასვლელები;
- ფეხით მოსიარულეთა გადასასვლელების მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- გეომეტრიული პარამეტრების, გზის საფარისა და განივი კვეთების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- როგორი თანმიმდევრობით (ვადების მითითებით) განხორციელდება საპროექტო გზის მონაკვეთების მშენებლობა;
- მცენარეული და ნიადაგის საფარის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- საპროექტო გზის მშენებლობაზე დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა მათ შორის დასაქმებულთა ადგილობრივების წილი;
- მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა;
- წყალმომარაგების პროექტის აღწერა, შესაბამისი ნახაზებით თუ როგორ მოხდება სამშენებლო ბანაკის სასმელ-სამეურნეო წყალმომარაგება (ინდივიდუალურად თუ წყალმომარაგების სისტემებიდან);
- სამშენებლო ბანაკის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლების მართვის საკითხი: სასენიზაციო ორმოს ტევადობა; სასედიმენტაციო გუბურების მოწყობა და ა.შ;
- საპროექტო გზის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე მოსალოდნელი ნარჩენების სახეობების და რაოდენობის შესახებ ინფორმაცია და შემდგომი მართვის ღონისძიებები;
- სამშენებლო ბანაკზე გათვალისწინებული საწვავის შესანახი რეზერვუარების ტიპი და ტევადობა;
- საპროექტო ხიდების მშენებლობასთან დაკავშირებული საკითხების დეტალური აღწერა;
- საპროექტო სახიდე გადასასვლელების ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები; გეომეტრიული პარამეტრების, ხიდის საფარისა და განივი კვეთების შესახებ ინფორმაცია;
- წყალსარინი არხების მოწყობის, პროფილირების და განივი დრენაჟის მილების/კიუვეტების მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- ბეტონის სამუშაოების, ფუნდამენტებისა და ხიდის სტრუქტურული მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო გზის სიტუაციური სქემა (შესაბამისი აღნიშვნებით).
- სად მოხდება გზის მშენებლობისათვის საჭირო ინერტული მასალების მოპოვება;
- სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტების შესახებ ინფორმაცია;

4.1 საპროექტო დერეფანში ჩატარებული გეოლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს:

- რელიეფი (გეომორფოლოგია);
- გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
- სეისმური პირობები;
- ზემოქმედება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე;
- საინჟინრო-გეოლოგიური პირობების პიკეტური აღწერა, რომელიც უნდა მოიცავდეს საპროექტო ტერიტორიაზე საშიში გეოლოგიური პროცესების აღწერასაც.

- საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მშენებლობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, დამცავი ღონისძიებების მითითებით;
- მშენებლობის დაწყებამდე საპროექტო დერეფანში ჩასატარებელი დეტალური საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევების სამუშაო პროგრამა (ჭაბურღილების რაოდენობა, ადგილმდებარეობა, ლაბორატორიული კვლევები გრუნტების ლაბორატორიული კვლევის შედეგები და ა.შ.);
- საპროექტო დერეფანში ჩატარებული საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის შედეგების საფუძველზე საშიში გეოდინამიკური პროცესების (მეწყერი, ღვარცოფი, ეროზიული პროცესები) განვითარების თვალსაზრისით რთული უბნების ადგილმდებარეობის აღწერასთან ერთად მოცემული უნდა იყოს გასატარებელი პრევენციული ღონისძიებები (კონკრეტული ლოკაციისა და გეოდინამიკური პროცესებისთვის);

4.2 ჰიდროლოგიური კვლევის ანგარიში, რომელიც უნდა მოიცავდეს შემდეგს:

- გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს მდინარე ძირულას ჰიდროგრაფიული დახასიათება, მდინარეებზე გათვალისწინებული სახიდე გადასასვლელების მონაკვეთებზე ჰიდრომეტრულ გაანგარიშებათა მონაცემები, ასევე პარამეტრები დღეისათვის მისაღები მეთოდით და სტანდარტებით;
- მდინარე ძირულას საშუალო წლიური, მინიმალური და მაქსიმალური ხარჯები;
- მდინარე ძირულას 1%-იანი უზრუნველყოფის ხარჯების და მათი შესაბამისი დონეების გაანგარიშებები მდინარესთან შემხებლობის და უშუალო გადაკვეთის უბნებზე, აგრეთვე წარეცხვის სიღრმის სიდიდეები;
- დეტალურ ინფორმაციას მაქსიმალურ ჩამონადენზე, მინიმალურ ჩამონადენზე, მყარ ნატანზე;
- ეროზიული პროცესების შესახებ ინფორმაციას და საჭიროების შემთხვევაში ეროზიის საწინააღმდეგო ღონისძიებებს კალაპოტური პროცესების და ნაპირსამაგრი სამუშაოების შესახებ;
- პროექტით გათვალისწინებული სახიდე გადასასვლელებით მდინარეთა და ხეობების კვეთის ადგილების დეტალური პროექტები;

4.3 ბიოლოგიური გარემო:

- გზშ-ის ანგარიშში აისახოს ჭრას დაქვემდებარებული მცენარეების სახეობრივი შემადგენლობის და მახასიათებლების დეტალური კვლევის (ტაქსაცია) შედეგები.
- გზშ-ის ანგარიშში აისახოს, კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია, უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ ცხოველებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს "წითელ ნუსხით" დაცულ სახეობებზე) და ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე. ამასთან, წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები ფოტომასალასთან ერთად.
- ვინაიდან მდ. ძირულაზე დაგეგმილია ახალი ხიდის მშენებლობა, რომლის ბურჯები განლაგებული იქნება მდინარის კალაპოტში, ამასთან ვინაიდან ხიდის მშენებლობისთვის დაგეგმილია მდინარის დროებითი გადაკეტვა, საჭიროაწარმოდგენილ იქნას კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული

ინფორმაცია მდ. ძირულას წყლისა და წყალზე დამოკიდებული სახეობების, მათ შორის იქთიოფაუნის შესახებ და განხილულ იქნეს მდინარის კალაპოტში ჩასატარებელი სამუშაოების (ბურჯების მშენებლობის) შედეგად გამოწვეული მათზე შესაძლო ზემოქმედების, შერბილების და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებების საკითხი.

- ზემოაღნიშნული კვლევების შედეგების საფუძველზე, განახლდეს შემარბილებელი ღონისძიებების თავი და მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე ზემოქმედებაზე დაკვირვების საკითხი.

4.4 კულტურული მემკვიდრეობა:

- უნდა განხორციელდეს სამშენებლო სამუშაოების კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და კულტურულ ფასეულობებზე პირდაპირი და არაპირდაპირი ზემოქმედების გამოვლენა, აღწერა და შედეგების შესწავლა და შედეგები უნდა აისახოს გზშ-ის ანგარიშში;
- გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული უნდა იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი (ისტორიკოსი/არქეოლოგი), რათა გამოირიცხოს შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები.

5. პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის:

- ზემოქმედება ატმოსფერულ ჰაერზე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ემისიები სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას, სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტებიდან, გაბნევის ანგარიშში;
- ხმაურის გავრცელება მოსალოდნელი ზემოქმედება მშენებლობის და ექსპლუატაციის ეტაპზე და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე;
- კუმულაციური ზემოქმედება და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ზემოქმედება ზედაპირულ წყლებზე, მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე, ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკი, შემარბილებელ ღონისძიებებთან ერთად;
- ნარჩენების მართვის საკითხები, მათ შორის ნარჩენების მართვის გეგმა, ნარჩენების წარმოქმნით მოსალოდნელი ზემოქმედება;
- ზემოქმედება და ზემოქმედების შეფასება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე, მიწის საკუთრებასა და გამოყენებაზე, ბუნებრივი რესურსების შეზღუდვაზე, ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედების შეჯამება;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმა;
- მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე განსახორციელებელი მონიტორინგის გეგმა;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების მართვის გეგმა;
- სკოპინგის ეტაპზე საზოგადოების ინფორმირებისა და მის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;
- გზშ-ს ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები;

6. გზშ-ის ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტების ძირითადი ტექნიკური პარამეტრები ერთიანი ცხრილის სახით;
  - აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი საპროექტო არეალის სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით), სადაც მოცემული იქნება საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტები, საპროექტო გზა, საპროექტო ხიდები, სამშენებლო ბანაკი, სამშენებლო მოედანი, სანაყაროს ტერიტორია;
  - აეროფოტო სურათზე (მაღალი გარჩევადობით) დატანილი პროექტის ალტერნატიული ვარიანტების სქემატური რუკა ბეჭდური და ელექტრონული ფორმით (A3 ფორმატი; Shape ფაილი WGS_1984_37N(38N) პროექციით), სადაც მოცემული იქნება საპროექტო გზის ინფრასტრუქტურული ობიექტები, საპროექტო გზა, საპროექტო ხიდები, სამშენებლო ბანაკი, სამშენებლო მოედანი, სანაყაროს ტერიტორია;
  - გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იქნეს დეტალურად საპროექტო გზის დაცვის ზონების შესახებ ინფორმაცია;
- პროექტის დანართში წარმოდგენილი მთლიანი (გზის სამი მონაკვეთი) 105275 მ² ფართობიდან (Shp ფაილი), „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს N299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 36544 მ² მდებარეობს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტყის ფონდში. კერძოდ, გზის პირველი, მთლიანი 86712 მ² მონაკვეთიდან, ტყის ფონდშია 35575 მ², საჩხერის სატყეო უბნის ლიჩის სატყეო კვარტალი N61, N62-ში და ხარაგაულის სატყეო უბნის საქასრიას სატყეოს კვარტალ N31-ში; გზის მეორე, მთლიანი 21192 მ² ფართობიდან, ტყის ფონდშია 328 მ², ხარაგაულის სატყეო უბნის საქასრიას სატყეოს კვარტალ N31 და N32-ში; გზის მესამე, მთლიანი 17371 მ² მონაკვეთიდან ტყის ფონდშია 641 მ², ხარაგაულის სატყეო უბნის საქასრიას სატყეოს კვარტალი N29-ში, შესაბამისად სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე საქმიანობა საჭიროებს შეთანხმებას ტყის ფონდის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან.
- ვინაიდან სკოპინგის ანგარიშით არ არის ცნობილი სამშენებლო ბანაკების, ასევე ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის და ფუჭი ქანების განთავსების ტერიტორიების დაზუსტებული მონაცემები, სამშენებლო ბანაკების და ფუჭი ქანების განთავსება უნდა განხორციელდეს იმ ადგილებზე, რომლებიც არ წარმოადგენენ ეროვნულ სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყის ფონდს. რადგან სახელმწიფო ტყის ფონდის ტერიტორიაზე სანაყაროს მოწყობას კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს.

გზშ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესაბამისად (ერთიანი ცხრილის სახით).

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში სსიპ საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ წარმოდგენილ საჩხერისა და ხარაგაულის მუნიციპალიტეტებში, სოფ. ლიჩიდან თბილისი-სენაკი-ლესელიძე E-60 ცენტრალური

მაგისტრალამდე საავტომობილო გზის რეკონსტრუქციისა და მშენებლობის პროექტზე **სავალდებულოა გზშ-ის ანგარიში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.